Vytautas Kazakevičius

PLINKAIGALIO PLOKŠTINIO KAPINYNO TYRINĖJIMAI 1984 M.

1984 m. MAII užbaigė 1977 m. pradėtus Plinkaigalio, Kėdainių raj., kapinyno tyrinėjimus (žr. kn.: ATL 1976 ir 1977 metais. V., 1978, p. 164-167; ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 80-81; ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 15-19, 52-55; ATL 1982 ir 1983 metais. V., 1984, p. 77-79). R kapinyno kalvos dalyje buvo išlirtas dar 660,5 m^2 plotas, atidengti 35 nedegintų V-VI a. ir 1 sudeginto žmogaus VII a. kapas. Antropologo G. Česnio duomenimis, 13 kapų buvo palaidoti vyrai, 12 - moterys, 10 kapų aptikti vaikų griaučiai.

Laidosena. 1984 m. rastieji kapai nesiskyrė nuo ankstesniais sezonais atidengtų kapų. Mirusieji laidoti stačiakampėse, iki 260x110 cm dydžio ir iki 100 cm gylio duobėse, kai kada iki 220x70 cm dydžio lentiniuose karstuose (6 kapai). Guldyti aukštielninki, sudėtomis ant krūtinės, juosmens, dubens ar ištiestomis palei šonus (k. Nr. 348) rankomis, ištiestomis kojomis. Orientuoti galvomis į ŠV, ŠR, PV, R, PR ir kt. 22 kapų duobių dugnuose, šalia mirusiųjų rasta padėta akmenų (iki 17 akmenų vienoje duobėje). 1 kapas (Nr. 336) buvo trigubas (?). Jame 270x140 cm dydžio ir 60 cm gylio duobėje, viename karste buvo palaidotas 45-50 metų vyras ir 10-11 metų mergaitė, paguldyti galvomis į priešingas puses. Šalia jų į Š paguldyta 40-45 metų moteris.

Sudeginto mirusiojo palaikams iškasta ovali 35-40 cm dydžio duobutė. Joje 2-4 cm storio sluoksneliu paberti sudegę kaulai ir sudėtos įkapės.

Įkapės. Vyrai dažniau, moterys rečiau puošėsi sidabrinėmis ir žalvarinėmis antkaklėmis: lygiu lankeliu su kilpele ir kabliuku galuose (k. Nr. 336A, 342, 361), tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku (k. Nr. 356), iš 3 vielų vyta (k. Nr. 335), face-

tuotu lankeliu su dvigubomis plokštelėmis galuose, užsibaigiančiomis kilpele ir kabliuku (k. Nr. 332), šaukštine (k. Nr. 339). Moterys ir mergaitės dėvėjo gintaro, stiklo, žalvarinių įvijų (k. Nr. 336B) apvaras arba apvaras, suvertas iš žalvarinių įvijų su gintaro karoliais. Abiejų lyčių asmenys krūtinės puošė sidabrinėmis, žalvarinėmis, rečiau geležinėmis lankinėmis ilgakojėmis, trikampe kojele bei žieduotosiomis segėmis, vaikai - geležiniais lazdeliniais smeigtukais. Ant rankų dėvėjo storagales, juostines ir įvijines žalvarines apyrankes, ant pirštų - žalvarinius juostinius žiedus.

Darbo įrankiai vyrų kapuose buvo siauraašmeniai pentiniai ir įmoviniai kirviai, peiliai. Moterų kapuose - pjautuvai aukštyn atriestais smaigaliais (k. Nr. 330, 345, 347, 361), versptukai, ylos. Iš ginklų vyrų kapuose rasta tik kovos peilių (k. Nr. 331, 332, 351). Kape Nr. 336 vyrui tarp stuburo kaulų juosmens srityje buvo rastas įstrigęs tribriaunis strėlės antgalis. Tai antras toks atvejis Plinkaigalyje, kada smurtinės mirties liudininkas randamas in situ.

Raitelio aprangos reikmenis sudarė žalvariniai pentinai (k. Nr. 332). Buitinės paskirties daiktai - žalvarinės ir geležinės diržų sagtys, galąstuvas. (k. Nr. 332) ir sidabriniai geriamojo rago apkalai (k. Nr. 332), ornamentuoti sudėtingu gyvuliniu ir geometriniu ornamentu, labai artimu rago apkalams iš kapo Nr. 61.

Tokiu būdu, 1977-1984 metais Plinkaigalio kapinyne buvo ištirtas 4500 m^2 plotas, atidengti 357 III-VI a., 4 vėlyvojo neolito nedengintų žmonių bei 8 sudegintų VII a. žmonių kapai ir 4 žirgų griaučiai 3 duobėse, datuotini VI a. pabaiga - VII a.

Pagal laidoseną ir įkapes šį vieną didžiausių Lietuvoje viduriniojo geležies amžiaus I-osios pusės kapinyną tenka laikyti aukštaičių genčių paminklu.